

feien d'aquest material: a la Selva de Dalt queda encara una casa amb teulada de *llosa*, i precisament per això en diuen *La Casa de les Lloses* (1958); els d'Aiguatèbia anaven a «fer *llosa*» a La Cortalassa; a Noedes tenen cases amb «teulada de *lòza*», que de vegades semblen rocs» (1960); *lòza* 'llicorella, pissarra' Arcauvell i pertot a Cardós i Vall Ferrera (1932-4), igual a Boí. I encara *lòsa* amb aquest sentit a la Vall de Gistau, on els de San Juan me n'ensenyen «una *miabèta* de filón» (1965). Val a dir que a l'Alta Cerdanya m'avisen que per a ells no és precisament la 'pissarra' sinó una mena de pedra granítica que es desfà en plaques, les quals anomenen *llosardes*, arrencades en un *lloser* (Er, 1959). I cal dir que no és un ús solament pirinenc, sinó també d'altres zones continentals de més al Sud; sense excloure'n de valencianes, car també a la Vall de Gallinera extrauen «pedra *lòza*», que s'hi troba «a bancs» (1963).

No és estrany que segueixi vigorosa la vida del mot, en aquestes terres preses del mossàrab; car existí per tot en aquest llenguatge. I d'allà es transmeté a l'hispano-àrab, que com sempre percebé com a *š* la nostra *s* post-alveolar, de timbre espès: el nostre *RMa.* escriu *láuša* clarament vocalitzat, com a traducció del llatí *lapis* (pp. 450 i 174b). Manlleu tan antic que ja se n'havia format plural (*láuš*) i derivats de tipus àrab, tant allà com en l'àrab de Granada; i en aquest amb l'evolució del diftong *áu* segons la fonètica granadina: «*leuxa*: losa para losar» (i el derivat *mulé-güex* «losado de piedras»), *PAlc.*; i també s'assenyalen *l-wša*, i amb plurals *l-wš* i *l-wšât*, en escriptures toledanes de 1221 i 1222: més en Simonet (*Glos.*, pp. 300-302 i 595), i *MzPi.* (*Orig.*, 107-8). I vegeu infra (en els derivats) les nostres formes mossaràbiques *Llauset*, *llosmo*, *lliuranca*, *lliureió*.

El mot es troba també en castellà, *losa*, des dels orígens (1210; JRuiz etc.). Port. i gall. *lousa* «làmina de pedra» i 'pissarra', també «armadilha de pedra para os pássaros». Oc. *laus*a amb la *au* conservada, començant ja en els primers pobles llenguadocians de les Corberes (a Vingrau *Pas de la láuš* i explicant-me *akó 's de láušes* 'allò són unes lloses'). Avui «*laus*o pierre plate et mince servant à couvrir les maisons, plaque de pierre, pierre sépulcrale, dalle; ardoise» (*TdF*). I *laus*a, -za, ja en la Vida de St. Honorat, 'pedra sepulcral' en el trobador Bertran d'Alamanon i en set o vuit passatges de Costumes, inventaris i altres textos en prosa dels Ss. XIII-XIV, provinents de Provença, Baix Llgd., Albigès, Carcassona etc. (Rayn. iv, 31; *PSW* iv, 339); també a Avinyó i cap als Alps (Pansier, PMeyer). Més enllà el mot arriba fins al Piemont; i per França s'estén a tot el domini francoprovençal, al del Franc-Comtat, i fins sembla haver-n'hi hagut, en altres temps, alguna avançada cap a Lorena. Però l'àrea no passa més enllà cap a Itàlia, ni als Alps centrals, ni a penes ultrapassa Lió.

Encara dins aquest territori potser cal matisar-ho una mica. No és que manqui enlloc de la nostra península, però hi ha un contrast perceptible entre la seva gran abundor en els dominis català, alt-aragonès, lleo-

nès i gallegoportuguès; i d'altra banda el castellà estricta, amb una densitat evidentment més feble; és clar que no podia mancar-hi del tot un terme que hi conflua des del Llevant, el Ponent, el Nord i el Sud. Però comparant els NLL registrats en el Diccionari de Admon. Postal, es nota un contrast: d'una banda els incomptables noms gallescs en *Lous-* (*Lousada*, *Lousar*, -ado): els que tenen oficina de correus ja són més de 60; els també molt nombrosos catalans en *Llos-* (*La Llosa*, *Lloseta*, *Llosar*, una bona vintena si hi incloem els *Lluelles*, *Lloar* etc.) i els també nombrosos *Llos-* d'Astúries (8). Mentre que no se'n veuen més que 11 en tot el vast domini de llengua castellana lato sensu (incloent-hi tots els derivats); i encara són set d'aquests, els que es troben en la zona oriental: Almeria, Múrcia, Terol, Cuenca.

Dins el territori francès es nota també la seva absència en el domini llemosí (manca Béronie etc.), lato sensu, i a l'Alvèrnia pròpiament dita (no passa del Velay, i algun derivat al Forés i St-Étienne).¹ I crida l'atenció el fet que, en el SO., aparegui una variant *lòsa* sense diftong: que comprèn des del Bearn (ja documentada en els Establiments de Baiona, en el S. XIV, *PSW* iv, 339b) fins a les Landes, Gers, la Vall d'Aran i Tolosa (però ja no a l'Arieja; veg. *ALF.* 1756, «ardoise», i comp. 154 «boue»). No és, però, de creure que pugui partir d'una variant primitiva **LŌSA* no comprovada enlloc ni explicable; l'explicació enraonada sembla donar-la Krüger (*Die Hochpyr.* A, II, 81, cf. *NRFHisp.* iv, 399-400), com a manlleu d'extracció hispànica degut al fet que en aquestes regions es cobrien abans els sostres amb palla.

I també penetra en territori basc. Ara bé, a Euskadi no és un invasor nou-vingut, car hi conserva *au* (justament absent del Bearn i l'Aragó): *lauza* «dalle de pierre», propi de la Navarra francesa i espanyola i en particular del Zaratze (Mitxelena, *FoHiVca.*, 93), però *lauzatu* «tejado, toit» es troba de més a més en els Refranys biscaïns del S. XVI, i el compost *harlauza* (arri 'pedra'), «dalle» és també suletí i labortà (*arlau* i *arlaba* registrat per Bera-Mendizábal, però no per Azkue, també es deuen haver extret de **arlaw(z)*). No obstant, la terminació romànica, o indoeuropea, de *lauzatu* és ja un indicatiu que el mot no és de nissaga euskèrica.

Un antiquíssim testimoni d'aquest mot tenim en temps romans a Lusitània en la frase *lapides laustae* de la Taula d'Aljustrel, relativa a minerals que es trobaven a les mines de Vipascum. Tenim aquí un derivat adjectiu 'pedres de llosa o de llicorella'; d'aqueixa forma adjectiva vénen l'ast. occid. *šouxia* o *chouxia* «pizarra», Sanàbria *llouja* id. i *lloujeira* «cantera de pizarra» (*MzPi.*, *Dial. Leon.*, § 4.1; ACastro, *RFE* v, 39). Quant a les altres formes romàniques no seria difícil fonèticament, pel que fa a la major part, de fer-les venir de la mateixa base (cf. el que dic a *LLORE* adj.), però el port. i gall. *lousa* sí que s'hi oposen, amb *llur s* no palatalitzada, i obliguen a suposar una base **LAUSA*, de la qual *LAUSIA* (que hauria donat **louja* en portuguès) degué ser adjectiu derivat.